

Edward TRANDA

**Strepet (*Otis tetrax* L.) oraz inne rzadkie ptaki z okolic
Łodzi**

Стрепет (*Otis tetrax* L.) и другие редкие птицы из окрестностей Лодзи

Die Zwergtrappe (*Otis tetrax* L.) und andere seltene Vogelarten aus der Umgebung von Łódź

Zbiory ornitologiczne Oddziału w Łodzi Instytutu Zoologicznego Polskiej Akademii Nauk zostały zgromadzone głównie w latach 1941—1944. W dalszym ciągu uzupełnia się je okazami zdobywanymi przez pracowników oraz otrzymywanymi od myśliwych. W zbiorach tych obok gatunków pospolitych w całym kraju, stwierdziłem okazy kilku gatunków ptaków zasługujących na omówienie ze względu na rzadkość ich występowania w Polsce.

Notatka niniejsza przyczyni się do częściowego wypełnienia „białej plamy” jaką pod względem faunistycznym są okolice Łodzi, skąd brak dotychczas prawie zupełnie publikacji dotyczących ptaków. Jedynym wyjątkiem jest wydany w roku 1943 wykaz kregowców, znajdujących się w zbiorach byłego Miejskiego Muzeum Przyrodniczego w Łodzi (obecnie Oddział Instytutu Zoologicznego Polskiej Akademii Nauk) oraz obserwowanych w okolicach Łodzi. Wykaz ten opracowany przez E. KOEPPENA (3), ówczesnego kierownika tej placówki, był jednocześnie przewodnikiem po muzeum. Obejmuje on tylko powiaty leżące w zachodniej części województwa łódzkiego. Ten niewątpliwie cenny wykaz fauny kregowców okolic Łodzi jest mało znany i trudno dostępny, gdyż ocalał po wojnie w kilku zaledwie egzemplarzach.

W opracowaniu niniejszym omawiam pięć rzadkich w Polsce gatunków ptaków, które zastrzelono w województwie łódzkim w latach 1941—1950. Jedynie strepeta (*Otis tetrax* L.) myśliwi obserwowali kilkakrotnie, pozostałe zaś gatunki tylko sporadycznie zalatują do Polski. Poniżej podaję omówienie poszczególnych gatunków ptaków. Wymiary ciała okazów podane są w tabeli.

Bubo bubo bubo (L.) — puchacz

18 IX 1941 zastrzelono okaz dorosłego samca w miejscowości Ktery, gromada Witonia, powiat Łęczyca.

W wykazie KOEPPENA (3) okaz ten jest podany ze zmienioną nazwą miejscowości znalezienia — „Gtery, Kreis Lenschütz”, zamiast Ktery. Okaz ten prawdopodobnie został zastrzelony w okresie koczowania, gdyż w okolicach Łęczycy nie ma lasów, gdzie gatunek ten mógłby się gnieździć. Jak wynika z danych FERENSA (2) na terenach tych nie obserwowano puchacza.

Aegypius monachus (L.) — sęp kasztanowaty

W maju 1949 roku pod Sieradzem znaleziono dorosłą samicę w stanie silnego wyczerpania. Przywieziona do łódzkiego ogrodu zoologicznego padła po kilku dniach.

Gatunek przez KOEPPENA (3) nie notowany.

Nycticorax nycticorax nycticorax (L.) — ślepowron

Dorosłą samicę zastrzelił 21 VIII 1949 inż. M. J. HETMAN w okolicy wsi Leszno, gmina Grabów, powiat Łęczyca, na trudno dostępnych, zarosłych trzciną trzęsawiskach nad rzeką Ner, w pradolinie Wisły. Zastrzelono ją po zapadnięciu zmroku, w locie, na wysokości około 25 m. Według informacji inż. M. J. HETMANA (in litt.) ani on, ani inni myśliwi nigdy ślepowrona w tych okolicach nie widzieli.

Gatunek przez KOEPPENA (3) nie notowany.

Stercorarius longicaudus longicaudus VIEILL. — wydrzyk
długoogonowy

18 VI 1943 zastrzelono okaz samicy nad stawem w Sarnowie w powiecie łódzkim.

KOEPPEN (3) podał go w swoim wykazie.

Otis tetrao orientalis HARTERT — strepet

W sierpniu 1950 inż. M. J. HETMAN zastrzelił okaz samicy na torfowiskach porośniętych wysoką trzciną, otoczonych suchymi ugorami i łąkami, obok wsi Wichrów, powiat Łęczyca. Jak wynika z informacji inż. M. J. HETMANA (in litt.) ptaka tego spotykał on kilka razy do roku. Podobno także strzelali go i inni myśliwi, lecz uważali go za kulona. Również jako kulona oznaczono samicę oddaną do preparatorni Insty-

tutu. Bliższe zbadanie okazu pozwoliło mi jednak na zidentyfikowanie go jako samicy strepeta w całkowitym upierzeniu. Myśliwi uważali go za ptaka legowego w okolicach Łęczycy, lecz bardzo rzadkiego. Obecnie nie jest tam spotykany, podobnie jak wiele innych gatunków ptaków dawniej obserwowanych na pobliskich rozległych, gęsto zarośniętych i niedostępnych zalewach rzeki Ner. Po przeprowadzonej po roku 1950 regulacji rzeki znikły z okolicy.

Gatunek ten przez KOEPPENA (3) nie był notowany.

Stwierdzenie występowania tego gatunku w okolicach Łęczycy jest godne uwagi, gdyż wiadomości o występowaniu strepeta w Polsce są niezmiernie skąpe. Od czasów TACZANOWSKIEGO (6), który podał fakty kilkakrotnego zastrzelenia tego ptaka, zostały ogłoszone tylko nieliczne dane o znalezieniu strepeta w Polsce. PAX (4) ogłosił krótką notatkę o zastrzeleniu strepeta w roku 1914 na Dolnym Śląsku w powiecie Środa Śląska. W swym opracowaniu kręgowców Śląska, PAX (5) podał, że w bieżącym stuleciu na tych terenach 8-krotnie obserwowano tego ptaka. TISCHLER (7) podaje, że strepet był spotykany na Pomorzu Wschodnim i w okolicy Grudziądza. Obecnie przyjmuje się jedynie możliwość przypadkowego zalatywania tego gatunku do Polski (DOMANIEWSKI, 1). Wobec stwierdzenia tego gatunku kilka razy do roku na omawianym terenie, można przyjąć z dużym prawdopodobieństwem możliwość gnieźdzenia się tam strepeta.

Tabela wymiarów ciała (mm)

Nazwa gatunku	<i>Bubo bubo</i> (L.)	<i>Aegypius monachus</i> (L.)	<i>Nycticorax nycticorax</i> (L.)	<i>Stercorarius longicaudus longicaudus</i> VIEILL.	<i>Otus tetraz orientalis</i> HARTERT.
Wymiary					
Długość dzioba	37	60	71	27	22
Długość skoku	85	136	68	39	67
Długość palca środkowego z pazurem	62	116	75	36	35
Długość pazura palca środkowego	32	36	14	8	10
Długość skrzydła złożonego	410	810	277	305	262
Długość ogona	290	400	110	330	108

SPIS LITERATURY

1. DOMANIEWSKI J. Ornitologia łowiecka. Warszawa, 1951.
2. FERENS B. Puchacz (*Bubo bubo* (LINNÉ) w Polsce. Ochrona Przyrody, Kraków, 21, 1953.
3. KOEPPEN E. Verzeichnis der im Naturkunde-Museum zu Litzmannstadt gesammelten, aufgestellten und beobachteten Wirbeltiere des Litzmannstädter Raumes. Litzmannstadt, 1943.
4. PAX F. Zwergtrappen in Schlesien. Ornitholog. Monatschr., Magdeburg, 40, 1914.
5. PAX F. Wirbeltierfauna von Schlesien. Berlin, 1925.
6. TACZANOWSKI W. Ptaki krajowe. Kraków, 1882.
7. TISCHLER F. Die Vögel Ostpreussens und seiner Nachbargebiete. 2. Königsberg u. Berlin, 1925.

РЕЗЮМЕ

Автор приводит пять редких или мало известных в Польше видов птиц, которых экземпляры были убиты в окрестностях Лодзи в 1941—1950 г. и хранятся в Отделении Зоологического Института Польской Академии Наук в Лодзи. Из рассматриваемых автором видов, самым интересным является — стрепет (*Otis tetrix* L.) убитый в окрестностях Лэнчицы в 1950 г. В протяжении нескольких лет, этот вид был там встречаем охотниками неоднократно в течение года. По мнению автора, он мог там быть гнездовой птицей. В последние годы стрепет в этих местностях уже больше не наблюдался.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Verfasser gibt fünf seltene oder in Polen wenig bekannte Vogelarten an, von denen Exemplare in der Umgebung von Łódź in den Jahren 1941—1950 abgeschossen wurden, und in den Sammlungen der Abteilung des Zoologischen Instituts der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Łódź aufbewahrt werden. Von den vom Verfasser besprochenen Arten ist die Zwergtrappe (*Otis tetrix* L.), die in der Umgebung von Łęczyca im Jahre 1950 abgeschossen wurde, am interessantesten.

Einige Jahre hindurch begegneten Jäger diese Art mehrmals im Laufe eines Jahres. Nach Ansicht des Verfassers konnte sie dort als Brutvogel vorkommen. In den letzten Jahren wurde die Zwergtrappe in diesen Gegenden nicht mehr beobachtet.

Redaktor pracy — mgr Zb. Świrski

Państwowe Wydawnictwo Naukowe — Warszawa 1958
Nakład 1600+150 egz. Ark. wyd. 0,25, druk. 3/8. Papier ilustrac. kl. III 80 g B1. Cena zł 6. —
Nr zam. 43/58. P-2
Wrocławska Drukarnia Naukowa